Monitor OCW 'Meerjarenafspraken studiesucces en kwaliteit'
2011

Inleiding

In 2008 zijn meerjarenafspraken gemaakt met de HBO-raad en de VSNU ten behoeve van de ambities op het gebied van studiesucces en onderwijskwaliteit. In de meerjarenafspraken is vastgelegd dat een aantal relevante indicatoren jaarlijks gemonitord worden in Kennis in Kaart. Bij enkele indicatoren zijn ook streefwaarden opgenomen. De meerjarenafspraken hebben betrekking op de periode 2008 tot en met 2011, met op onderdelen ambities tot en met 2014. Vanaf 2009 wordt er geen Kennis in Kaart meer gepubliceerd en daarom informeer ik u middels deze monitor over de voortgang.

Het is de tweede keer dat de meerjarenafspraken met de HBO-raad en de VSNU worden gepubliceerd. In 2009 ging het om een nulmeting, want in studiejaar 2008-2009 is er voor het eerst budget beschikbaar gesteld. De inspanningen van de instellingen om het rendement te vergroten en de uitval te verminderen beginnen zichtbaar te worden in deze meting. Voorzichtigheid is daarbij geboden, enerzijds omdat inspanningen van de instellingen zich vaak later doorvertalen in de cijfers en anderzijds omdat de statistische informatie met enige vertraging beschikbaar komt.

De meerjarenafspraken leggen het initiatief bij de universiteiten en hogescholen: zij krijgen de vrijheid om het extra geld in te zetten op de wijze die zij het meest verantwoord achten. Het extra geld wordt dan ook toegevoegd aan de lumpsum van de universiteiten en hogescholen. Het geld moet uiteraard wel gericht ingezet worden voor de genoemde ambities. Dit jaar wordt er besloten over de follow up van de meerjarenafspraken. Dit wordt uitgewerkt in de Strategische Agenda voor Hoger Onderwijs en Wetenschap. Belangrijk hierbij is de vooruitgang die de instellingen hebben geboekt bij het halen van de streefwaarden. Daarnaast zal gekeken worden naar de effectiviteit van het instrument van landelijke convenanten. De Inspectie van het Onderwijs is gevraagd om in 2010 een evaluatieonderzoek te doen. De eindevaluatie van de inspectie is in juli 2011 gereed, maar de tussenevaluatie is nu reeds beschikbaar en biedt voldoende basis voor besluitvorming in de Strategische Agenda.

In 2008 is er gekozen voor andere indicatoren voor het hbo en het wo, omdat de indicatoren zo het meest aansluiten op de bestaande cijfers van de instellingen. Verschillen tussen de hogescholen en universiteiten hebben ook te maken met verschillende studentenpopulaties, duur van de bachelor en andere factoren. Bij de nieuwe afspraken worden de huidige indicatoren mogelijk herzien, in verband met de vergelijkbaarheid van de resultaten.

In deel A van deze monitor worden de indicatoren gepresenteerd voor de sector hbo en wo als geheel. De voortgang wordt zodoende op sectorniveau inzichtelijk gemaakt. Daarnaast wordt in deel B van deze monitor een deel van de indicatoren per instelling gepresenteerd. Het is de eerste keer dat deze gegevens op instellingsniveau gepresenteerd worden en op deze wijze inzichtelijk wordt gemaakt hoe de verschillende instellingen ervoor staan. Sommige instellingen liggen al op koers en andere instellingen moeten nog een extra tandje bijzetten. Deze gegevens kunnen worden gebruikt als benchmarks, waardoor instellingen van elkaar kunnen leren.

In 2008 zijn er ook meerjarenafspraken gemaakt met vijf multisectorale hogescholen in de Randstad met het doel verhogen van het studiesucces van niet-westerse allochtone studenten. Met deze instellingen zijn individuele prestatieafspraken gemaakt ten behoeve van studiesucces van deze groep. In het model is een bonus-malus element ingebouwd, met het oorspronkelijk plan om de financiële middelen vanaf 2012 te herverdelen op basis van de behaalde kwantitatieve resultaten en een audit. In de Tweede Kamerbrief 'Herziening subsidiebeleid onderwijssubsidie' van 8 april 2011 (Kamerstuk 32500 VIII, nr. 160) is aangekondigd dat specifiek doelgroepenbeleid beëindigd wordt. Vanaf 2012 zullen de hogescholen en universiteiten (die in 2011 begonnen zijn) geen financiële middelen meer ontvangen voor dit specifieke doel.

Op basis van de gepresenteerde cijfers zal ik enkele conclusies trekken over de voortgang van de afspraken. Over het vervolg van de meerjarenafspraken zal ik u informeren in de Strategische Agenda voor hoger onderwijs en onderzoek.

Deel A: Voortgang afspraken uit de meerjarenafspraken studiesucces en kwaliteit (landelijk beeld)

1.1 Voortgang meerjarenafspraak met HBO-raad

OCW heeft een meerjarenafspraak gemaakt met de HBO-raad, met ambities op het gebied van studiesucces en kwaliteit van het onderwijs (zie kader hieronder)

De meerjarenafspraak met de HBO-raad heeft als doel de volgende ambities te bereiken op het gebied van studiesucces en kwaliteit:

1 studenten beter te begeleiden tijdens hun propedeuse
In een zo vroeg mogelijk stadium gedurende de propedeuse bekijken hogescholen of een student de voor hem of haar best passende opleiding volgt (matching/vroege binding), zodat hogescholen succesvoller kunnen doorverwijzen. De instroom, doorstroom, verwijzing en uitval (uit het hbo-bestel) wordt gemonitord. Vanwege de oriënterende, selecterende en verwijzende functie van de propedeuse zijn hier geen streefwaarden aan gekoppeld.

2 het studiesucces te verhogen
De hogescholen gaan zich inspannen om het rendement van studenten in de postpropedeutische fase te verhogen. Van de studenten die met de postpropedeutische fase start in 2007, heeft 90% van de studenten in 2013 de studie afgerond. Ter vergelijking: van de studenten die in 2001 met de postpropedeutische fase begonnen, behaalde 77% in 2006 het diploma.

3 de kwaliteit van de instroom te verhogen
Voor een structurele verhoging van het studiesucces is onder meer het beleid van de bewindslieden over de doorlopende leerlijnen rekenen & taal van grote betekenis. Hiervoor moet het niveau van het taal- en rekenonderwijs in alle sectoren worden verhoogd. De referentieniveaus voor rekenen/wiskunde en taal gelden vanaf augustus 2010. Deze wettelijke verankering betekent dat voor de komende jaren maatregelen nodig zijn (extra leertijd, inhaalacties, differentiatie, etc.) om deficiënties op het gebied van taal en rekenen bij toekomstige hbo-studenten weg te werken. De bewindslieden van OCW nemen het initiatief om hierover afspraken te maken – voor 1 oktober 2008 – met de HBO-raad, VSNU, VO-raad en MBO-raad. De effecten daarvan moeten in elk geval bij de instromende studenten in 2010 tot een aantoonbare verbetering van de reken- en taalvaardigheid leiden.

4 het onderwijsaanbod meer te differentiëren
De hogescholen spelen meer in op de gevarieerde instroom door meer differentiatie aan te brengen in het onderwijs. In 2014 neemt 10% van de bachelorstudenten deel aan opleidingstrajecten (zoals honours programma's), die aanmerkelijk meer van studenten vragen dan gemiddelde opleidingsprogramma's.

5 de kwaliteit van de docenten verder te verhogen
Voor veel hbo-docenten geldt dat hun scholingsniveau verhoogd moet worden en dat zij meer ervaring moeten opdoen met onderzoek in kenniskringen. In het convenant LeerKracht van Nederland is afgesproken dat hogescholen er naar streven dat 70% van de docenten in 2014 over een mastergraad beschikt (is nu 50%). Afhankelijk van het profiel van de hogeschool zullen sommige hogescholen boven en andere onder deze norm zitten. Daarnaast is in het convenant afgesproken dat hogescholen ernaar streven dat in 2017 10% van de docenten beschikt over een PhD dan wel bezig is met promoveren.

Kernindicatoren en achtergrondvariabelen
In de meerjarenafspraak is een aantal kernindicatoren opgenomen op basis waarvan we de realisatie van bovengenoemde ambities kunnen monitoren. Deze zijn in figuur 1 weergegeven, met een startwaarde en waar relevant met de streefwaarde voor 2011 of 2014. Ook is afgesproken een aantal achtergrondvariabelen te monitoren, die in samenhang een indruk geven van de ontwikkeling van de kwaliteit. Deze zijn weergegeven in figuur 2. Hiervoor zijn geen streefwaarden geformuleerd.

Toelichting bij figuur 1, kernindicatoren hbo

Rendement van herinschrijvers[1]
Figuur 1 laat zien dat 76% van de studenten die in 2003 zijn gestart - en in 2004 nog steeds in het hoger onderwijs waren ingeschreven - in 2009 een diploma heeft gehaald. Dit is een lichte verslechtering ten opzichte van 77% in 2007. De doelstelling is dat dit 6-jaars rendement van herinschrijvers toeneemt naar 90% in 2013.

'Excellentie-indicator'
OCW heeft afspraken gemaakt met de HBO-Raad over het verhogen van het aantal studenten dat meer dan het reguliere bachelorprogramma studeert. Het bleek de afgelopen jaren lastig om invulling te geven aan deze 'excellentie-indicator', omdat er nog weinig overeenstemming is tussen instellingen over de definitie hiervan. 'Excellentie' kan op verschillende manieren geduid worden en meestal gaat het om honourstrajecten of dergelijke programma's. Studieduur en zwaarte van deze programma's kunnen uiteen lopen. Er bestaat nog geen eenduidige definitie van excellentie-trajecten, omdat instellingen daar op verschillende manieren invulling aan geven. In 2010 heeft de HBO-Raad een inventarisatie gemaakt van honoursprogramma's en Siriusprogramma's bij hogescholen. Uit de inventarisatie blijkt dat in schooljaar 2009-2010 17 hogescholen (van de 41 hogescholen) een honoursprogramma hebben opgezet en 11 Siriusprogramma's. In het totaal namen in 2009-2010 644 hbo-studenten deel aan een honoursprogramma. Van alle hbo-bachelorstudenten is dit
0,20 procent. Dit percentage is aanzienlijk lager dan de beoogde 10 procent, maar dit kan ook te maken met de (smalle) definitie.

Uitval uit het eerste jaar
Er zijn geen afspraken met de HBO-Raad gemaakt over uitval uit het eerste jaar en ook niet over uitval uit andere jaren. De uitvalscijfers worden wel gemonitord. Het gaat hierbij om studenten die stoppen met hun opleiding en zich ook niet bij een andere hbo of wo opleiding inschrijven. In figuur 1 is te zien dat de uitval van hbo-studenten uit het eerste studiejaar in 2008 15,4 procent is. De uitvalcijfers tussen 2001 en 2008 schommelen, maar het beeld blijft redelijk stabiel, namelijk tussen de 15 en 19 procent. Er lijkt geen verbetering in de uitvalcijfers te zijn. Uit gegevens van het CBS komt naar voren dat de uitval het grootst is onder studenten die afkomstig zijn uit het mbo en het laagst onder de vwo-ers. De uitval is het grootst in het eerste jaar.

[1] *'Herinschrijvers' na het eerste studiejaar*
In de meerjarenafspraak is een onderscheid gemaakt tussen de propedeutische fase en de overige jaren van de bacheloropleiding. Dit is gedaan omdat de propedeuse en de overige jaren (de zogenaamde hoofdfase) principieel verschillen. In de propedeuse is de (wettelijke) opdracht: oriëntatie, selectie en verwijzing. Dit alles met het doel: de juiste student op de juiste plek en wel in een zo vroeg mogelijk stadium van de studie (liefst in het eerste half jaar). In de hoofdfase zitten studenten op hun plek en is het de bedoeling dat ze zo goed en zo snel mogelijk hun einddiploma halen. Het gaat in de meerjarenafspraak om het terugdringen van uitval na de propedeuse, en om het verbeteren van het rendement van de studenten die zich na propedeuse opnieuw hebben ingeschreven bij dezelfde opleiding (de herinschrijvers). Vanwege onvolkomenheden in de registratie van de propedeuse, wordt hier gerekend met de studenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw hebben ingeschreven. Het percentage herinschrijvers was in 2008 81% van de instromers uit 2007.

Uitval van herinschrijvers

Van degenen die zich na het eerste jaar (2007) opnieuw hebben ingeschreven, valt binnen dat tweede jaar nog eens 4 procent van de studenten uit. In totaal valt binnen 5 jaar na herinschrijving nog bijna 10 procent uit. De situatie is de laatste jaren licht verslechterd, maar lijkt in 2008 weer wat te verbeteren.

Figuur 1 Kernindicatoren uit de meerjarenafspraak HBO-raad, in procenten

	Studenten gestart in:								
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Streef-Waarde
Rendement van herinschrijvers na het eerste studiejaar, na 6 jaar studie[a]	77,2% (2007)	75,7% (2008)	75,6% (2009)						90% (2013)
Afgestudeerd in:									
Percentage dat meer dan het reguliere bachelorprogramma studeert								zie tekst	10% 2014
Studie-uitval uit ho in het eerste studiejaar	19,0%	15,3%	14,9%	15,0%	15,2%	17,3%	17,6%	15,4%	
Aantal herinschrijvers na het eerste studiejaar, dat alsnog uitvalt uit het ho									
Binnen één jaar na herinschrijving	4,6%	4,9%	5,0%	5,1%	5,7%	5,8%	4,1%		
Binnen vijf jaar na herinschrijving	8,3%	9,5%	9,5%						

a: in de meerjarenafspraak is afgesproken dat wordt gerekend met de studenten in de post-propedeutische fase. Vanwege onvolkomenheden in de registratie van gegevens is dit lastig te berekenen en wordt vooralsnog gewerkt met de herinschrijvers na het eerste studiejaar.

Bron: 1 cijfer HO 2008/HBO-raad en kennis in kaart 2008

Achtergrondvariabelen hbo

In figuur 2 zijn de achtergrondvariabelen uit de meerjarenafspraak opgenomen. Er is wel een lichte verbetering zichtbaar ten aanzien van de gemiddelde tijdsbesteding aan studiegerelateerde activiteiten en gemiddeld aantal contacturen per week. De student/lectorratio is in 2009 behoorlijk verbeterd. Een 'bijzonder kenmerk' van de NVAO wordt in het hbo steeds vaker toegekend. Daarnaast is duidelijk te zien dat het opleidingsniveau van de docenten sterk verhoogd is.

Figuur 2 Achtergrondvariabelen hbo

		2007	**2008**	**2009**
1	Gemiddelde tijdsbesteding aan studiegerelateerde activiteiten in uren per week (perceptie student)	35	34	37
2	Gemiddeld aantal contacturen per week (perceptie student)	13	14	15
3	Studenten / onderwijzend personeel ratio **(2006, 2007, 2008)**	25	24	23
4	Student / lector ratio (op basis van aantal lectoraten)	1141	1075	838
5	Aandeel studenten dat als zeer gemotiveerd kan worden beschouwd (in procenten)	18,7	18,3	18,2
6	Aandeel goed en/of excellent scores op aspecten uit de accreditatierapporten (in procenten) Goed Excellent	 42,1 0,4	 48,5 0,7	 48,2 0,7
7	Het aantal opleidingen dat de NVAO een bijzonder kenmerk of een kenmerk van bijzondere kwaliteit heeft toegekend	7 x bijzonder kenmerk, 1 x kenmerk bijzondere kwaliteit (stand sept. 2008)	10 x bijzonder kenmerk, 6 x kenmerk bijzondere kwaliteit (stand okt. 2009)	21 x bijzonder kenmerk 12 kenmerk bijzondere kwaliteit (stand november 2010)
8	Het opleidingsniveau van hbo-docenten **(2007)**; Bachelor Master Phd Anders	 46,7 45,8 3,7 3,9	 40,3 52,0 4,8 3,0	 35,4 55,2 7,7 0,6

Bronnen: 1,2,5: Enquête studentenmonitor 2008; 3: Kerncijfers OCW; 4: hbo-r 6: SKI database 7: NVAO 8: HBO-raad, factsheet personeel, op basis van het POMO 2008 (Personeels- en mobiliteitsonderzoek).

Conclusie

Er is voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies ten aanzien van de indicatoren, want de effecten zijn pas op wat langere termijn door te vertalen in lagere uitval en hogere rendementen. Het voorzichtige beeld is dat er op de kernindicatoren geen duidelijke verbetering zichtbaar is. De cijfers van de afgelopen jaren blijven redelijk stabiel. De achtergrondvariabelen laten een positiever beeld zien. De tijdsbesteding aan studiegerelateerde activiteiten en het gemiddeld aantal contacten stijgt licht. De student-lectorratio is behoorlijk verbeterd en het opleidingsniveau van hbo-docenten is de afgelopen jaren sterk gestegen.
Het bleek de afgelopen jaren lastig om invulling te geven aan de excellentie-indicator, omdat er nog weinig overeenstemming is tussen instellingen over de definitie hiervan. Momenteel neemt nog maar 0,20 procent van de hbo-bachelorstudenten deel aan de honourstrajecten.

1.2 Meerjarenafspraak met VSNU

Ook met de VSNU heeft OCW meerjarenafspraken gemaakt. Deze afspraken gaan eveneens over studiesucces in de bachelorfase en de kwaliteit van het onderwijs (zie kader hieronder).

De meerjarenafspraak met de VSNU heeft als doel de volgende ambities te bereiken op het gebied van studiesucces en kwaliteit:

1. *de verwijzende en bindende functie van het eerste bachelorjaar te versterken*
Ambitie: in een zo vroeg mogelijke stadium (veelal het eerste semester) bekijken of de student bij de voor

hem of haar best passende opleiding studeert (matching/vroege binding), zodat universiteiten succesvoller kunnen doorverwijzen. De instroom, doorstroom, verwijzing en uitval (uit ho-bestel) zal worden gemonitord. Vanwege de oriënterende, selecterende en verwijzende functie van de bachelor-1 zullen hier geen streefwaarden aan worden gekoppeld.

2. de *studie-uitval in bachelor-2 en 3 te halveren (herinschrijving na eerste bachelorjaar)*
Ambitie: de studie-uitval (uit wo) en studie-switchen (binnen wo) in bachelor-2 en -3 halveren in 2011. Na het (verwijzende en bindende) eerste bachelorjaar zou er in bachelor-2 en 3 een aanzienlijke reductie van studie-uitval en studie-switchers mogelijk moeten zijn.

3. *meer studenten in vier jaar de bachelor te laten afronden (herinschrijving na eerste bachelorjaar)*
Ambitie: in 2014 rondt meer dan 70% van de studenten de bacheloropleiding in vier jaar af. Het bachelorprogramma moet in drie jaar te halen zijn, maar extra studentactiviteiten (buitenlandervaring of stage) kunnen ertoe leiden dat een extra jaar noodzakelijk is.

4. *10% van de studenten meer dan het standaard programma te laten studeren*
Ambitie: in 2014 neemt 10 % van de studenten deel aan opleidingstrajecten (zoals honours programma's), die aanmerkelijk meer van studenten vragen dan gemiddelde opleidingsprogramma's. Hiermee wordt aangesloten bij het Sirius-programma. Meer exacte indicatoren voor excellentie worden nog ontwikkeld. Het gaat hier vooralsnog om het percentage studenten dat substantieel meer dan het nominale aantal studiepunten (180 ects) behaalt. Wanneer er extra geld beschikbaar komt voor excellentie, worden er afspraken gemaakt over een hoger percentage studenten dat meedoet aan een zwaarder opleidingsprogramma.

Kernindicatoren en achtergrondvariabelen
Ook voor deze meerjarenafspraken worden kernindicatoren gemonitord. Deze zijn in figuur 3 weergegeven, met een startwaarde en waar relevant met de streefwaarde voor 2011 of 2014. Ook is afgesproken een aantal achtergrondvariabelen te monitoren. Deze zijn weergegeven in figuur 4. Er zijn geen streefwaarden voor de achtergrondvariabelen geformuleerd, maar deze indicatoren geven in samenhang wel een indruk van de ontwikkelingen van kwaliteit.

Rendement van herinschrijvers[2]
De doelstelling van de VSNU is ambitieus, namelijk een toename van dit 4-jaars bachelorrendement naar meer dan 70 procent in 2014. Dat zijn de studenten die in september 2010 starten met hun studie, en in 2011 nog steeds in het wo staan ingeschreven. Figuur 4 laat zien dat 52 procent van de studenten die in 2005 zijn gestart - en in 2006 nog steeds in het wo waren ingeschreven - in 2009 een bachelordiploma heeft gehaald. In 2006 was het 46 procent. De cijfers van de afgelopen jaren laten een (geleidelijke) verbetering zien.

Studie-uitval en studie-switchers
Met de VSNU zijn afspraken gemaakt over uitval in bachelorjaar 2 en 3. De doelstelling is dat dit percentage in 2011 gedaald is naar 6 procent. Het merendeel van deze studenten stopt of switcht in het tweede jaar, in het derde jaar is dit nog zeer beperkt. De studieuitval in bachelor 2 en 3 is de afgelopen jaren licht gedaald, maar ligt tussen de 10 en 12 procent. Daarnaast is de uitval uit het wo in het eerste jaar met 10 procent gelijk gebleven. Het switchgedrag lijkt niet substantieel toe of afgenomen.

'Excellentie-indicator'
OCW heeft afspraken gemaakt met de VSNU over het percentage studenten dat meer dan het reguliere bachelorprogramma studeert. Het streven is om in 2014 10 procent van de studenten aan deze programma's te laten studeren. Het bleek de afgelopen jaren lastig om invulling te geven aan de excellentie-indicator, omdat er nog weinig overeenstemming is tussen instellingen over de definitie. De VSNU heeft in 2009-2010 een uitgebreide inventarisatie laten uitvoeren naar excellentieprogramma's om de discussie over definitie, doelstelling en invulling van de programma's op gang te brengen. Uit de inventarisatie blijkt dat er een veelheid aan varianten bestaat. Zowel qua organisatie, naamgeving en inhoud is er de nodige variatie in programma's. Een duidelijke omschrijving van het excellentieprogramma op het eindcertificaat lijkt wenselijk om te toegevoegde waarde te kunnen beoordelen. De VSNU heeft gemeten hoeveel honoursprogramma's er zijn en hoeveel studenten er aan meedoen. In de inventarisatie bleek dat in 2009-2010 iets meer dan 3 procent van de bachelorstudenten aan universiteiten deelnam aan een honoursprogramma. Dit percentage is nog ver van de doelstelling van 10 procent, maar een deel kan verklaard worden door de gekozen definitie.

Figuur 3 Kernindicatoren uit de meerjarenafspraak VSNU, in procenten

[2] *Herinschrijvers na het eerste jaar*
Er is in de indicatoren een onderscheid gemaakt tussen het eerste jaar van de bacheloropleiding en de overige jaren. Dit is zo afgesproken omdat het eerste jaar van de studie ook bedoeld is voor oriëntatie, selectie en verwijzing. Dit alles met het doel: de juiste student op de juiste plek en wel in een zo vroeg mogelijk stadium van de studie (liefst in het eerste half jaar). Na het eerste jaar zijn de studenten als het goed is op hun plek. Dan is het de bedoeling dat ze zo goed en zo snel mogelijk hun einddiploma halen. Het gaat dus zowel om het terugdringen van uitval en switchers na het eerste jaar, als om het verbeteren van het rendement van de studenten die zich na het eerste jaar nog steeds in het wo hebben ingeschreven (de herinschrijvers). Het percentage herinschrijvers in het wo was in 2008 90% van de instromers uit 2007.

	Studenten gestart in:							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Streefwaarde
Bachelor-rendement na 4 jaar van herinschrijvers in het wo na het eerste studiejaar	46,0% (realisatie 2007)	47,4% (realisatie 2008)	48,1% (realisatie 2009)	51,5% (realisatie 2010)				> 70% in 2014 (studenten gestart in 2010)
Studie-uitval uit wo + switchers in wo na het eerste studiejaar (in jaar 2 + 3)	12,4%	12,0%	12,3%	10,9%	10,0%	11,6%		6% in 2011 (studenten gestart in 2008)
Aandeel studenten dat meer dan het reguliere bachelorprogramma studeert							zie tekst	10% in 2014
Uitval en switchers In het eerste studiejaar:							De cijfers van cohort 2007 zijn voorlopig	
Studie-uitval uit wo in eerste studiejaar totaal waarvan naar het hbo waarvan uitval uit het hele ho				10,2% 7,0% 3,3%	10,0% 6,4% 3,4%	10,1% 6,4% 3,7%	10,0% 6,6% 3,3%	
Overgestapt naar een andere opleiding in het wo				13,8%	15,1%	14,9%	15,2%	
Opnieuw ingeschreven in dezelfde wo-opleiding				76,0%	75,0%	75,0	74,9%	

Bron: 1 cijfer HO 2009, VSNU.

In figuur 4 zijn de achtergrondvariabelen uit de meerjarenafspraak opgenomen.
De achtergrondvariabelen laten een redelijk stabiel beeld zien. Het aandeel studenten dat als zeer gemotiveerd kan worden beschouwd is wat gedaald en ook het aandeel 'goed scores' op aspecten uit de accreditatierapporten is in de wo bachelor gedaald. De 'goed' scores zijn in de wo master aanzienlijk gedaald van 21,4 procent in 2007 naar 14,5 procent in 2009. Het gemiddeld aantal contacturen is in verhouding tot 2007 in 2009 licht gestegen. Het aantal BKO's is in 2009 bijna verdriedubbeld vergeleken met 2007. Dit is een enorme groei.

Figuur 4 Achtergrondvariabelen wo

		2007	2008	2009
1	Gemiddelde tijdsbesteding aan studiegerelateerde activiteiten, in uren per week (perceptie student)	33	32	33
2	Gemiddeld aantal contacturen per week (perceptie student)	12	14	13
3	Ratio student/wetenschappelijk personeel (Kerncijfers 2006-2010) Ratio student/wetenschappelijk personeel onderwijs (met een theoretisch onderwijsdeel van 47,5%)	10 21	10 21	10 21
4	Aandeel studenten dat als zeer gemotiveerd kan worden beschouwd (in procenten)	18,3	18,0	17,0
5	Aandeel goed en/of excellent scores op aspecten uit de accreditatierapporten (in procenten) Wo bachelor: Goed Excellent Wo master: Goed Excellent	 17,0 0,7 21,4 0,9	 16,9 0,7 16,2 0,6	 15,0 0,6 14,5 0,5
6	Het aantal opleidingen dat de NVAO een bijzonder kenmerk of een kenmerk van bijzondere kwaliteit heeft toegekend	3 x kenmerk bijzondere kwaliteit (stand sept. 2008)	5 x kenmerk bijzondere kwaliteit (stand okt 2009)	5 x kenmerk bijzondere kwaliteit (stand nov 2010)
7	Het aantal behaalde basis- en senior (of uitgebreide) kwalificaties onderwijs	337	Geen update beschikbaar[3]	2015

Bronnen: 1, 2 en 4: Enquete studentenmonitor 2008; 3: OCW kerncijfers, en het getal exclusief onderzoekscapaciteit is gebaseerd op de inschatting dat 35% van de tijd van wetenschappelijk personeel aan onderwijs wordt besteedt (op basis van tijdbestedingsonderzoek); 5: SKI database; 6: NVAO 7: VSNU

Conclusie

Net als bij de hogescholen is voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies ten aanzien van de indicatoren, omdat de effecten zich pas op wat langere termijn doorvertalen in lagere uitval en rendementen. Toch is het voorzichtige beeld dat de universiteiten het beter zijn gaan doen op de kernindicatoren uitvalvermindering in bachelor 2 en 3 en bachelorrendement. Dit is een positieve ontwikkeling. De achtergrondvariabelen laten over het algemeen een stabiel beeld zien, maar op een aantal indicatoren zijn de cijfers verslechterd. De groei in het aantal BKO's erg positief.
Het bleek de afgelopen jaren lastig om invulling te geven aan de excellentie-indicator, omdat er nog weinig overeenstemming is tussen instellingen over de definitie. In de inventarisatie bleek dat in 2009-2010 iets meer dan 3 procent van de bachelorstudenten aan universiteiten deelnam aan een honoursprogramma.

1.3 Prestatieafspraken studiesucces niet-westerse allochtone studenten in de Randstad

In het kader van studiesucces zijn specifieke prestatieafspraken gemaakt tussen OCW en vijf multi-sectorale hogescholen in de Randstad (Hogeschool Utrecht, Hogeschool Rotterdam, Hogeschool INHolland, Hogeschool van Amsterdam en De Haagse Hogeschool) om het studiesucces van niet-westerse allochtone studenten te verbeteren. Per instelling zijn er prestatieafspraken gemaakt over 'uitval' en 'propedeuserendement' in 2011.

Uitval
Uit figuur 5 blijkt dat de uitvalscijfers van niet-westerse allochtone studenten verslechterd zijn en de streefcijfers waarschijnlijk niet gehaald worden. Alleen Hogeschool Utrecht laat een positieve ontwikkeling zien in vermindering van uitval bij deze groep. Voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie van de cijfers, want bij de afspraken is uitgegaan van uitval 'uit de instelling', dus de student kan ook aan een andere instelling studeren en de gebruikte cohorten hebben betrekking op de jaren waarin de instellingen nog geen extra financiële middelen ontvingen.

[3] Het aantal BKO's in 2007 is gebaseerd op opvraag bij de universiteiten, maar de gegevens werden nog niet in de personeelsregistratie opgenomen. Sinds 2009 wordt het gegeven wel opgenomen in de personeelsgegevens en aan de VSNU geleverd in de zg. WOPI-database.

Figuur 5 Uitvalcijfers niet-westerse allochtone studenten G5-hogescholen (bron 1cijferHO)

Instelling	Uitval na 2 jaar 2007 (cohort 2005) %	Uitval na 2 jaar 2009 (cohort 2007)%	Streefcijfers uitval na 2 jaar 2010%
HvA	40,2	44,7	39,0
HR	38,0	41,0	35,0
INH	39,2	43,3	36,0
HHS	39,5	42,7	36,0
HU	43,0	42,2	40,7

Propedeuserendement
In figuur 6 worden de rendementscijfers van 2009 afgezet ten opzichte van 2007. De Hogeschool van Amsterdam en de Haagse Hogeschool laten een lichte positieve ontwikkeling zien in het propedeuserendement. Alleen de Haagse Hogeschool kan zijn streefcijfer nog halen. De andere drie hogescholen laten een verslechtering zien van het propedeuserendement. Ook bij de interpretatie van deze cijfers is voorzichtigheid geboden, omdat de cohorten voor de gefinancierde periode liggen.

Figuur 6 propedeuserendement niet-westerse allochtone studenten G5-hogescholen (bron 1 cijferHO)

Instelling	Propedeuserendement na 3 jaar 2007 (cohort 2004) %	Propedeuserendement na 3 jaar 2009 (cohort 2006) %	Streefcijfers propedeuserendement na 3 jaar 2010 %
HvA	53,2	54,7	58,1
HR	55,1	53,0	60,2
INH	55,9	49,4	60,0
HHS	59,2	60,0	61,0
HU	52,4	50,7	57,3

Conclusie
De figuren (5 en 6) geven een beeld van de ontwikkelingen van de uitvalcijfers en het propedeuserendement van niet-westerse allochtone studenten. De cijfers –zonder inhoudelijke onderbouwing- laten geen positief beeld zien. De oorzaken kunnen mede gevonden worden in gebruik van definities en indicatoren. Desalniettemin is de Inspectie is in haar tussenevaluatie niet negatief over de inspanningen van deze hogescholen. De uitkomsten van de audit ('Beoordelingsrapport: Inzet G5-middelen') geven een meer inhoudelijke onderbouwing van de inspanningen van de hogescholen.

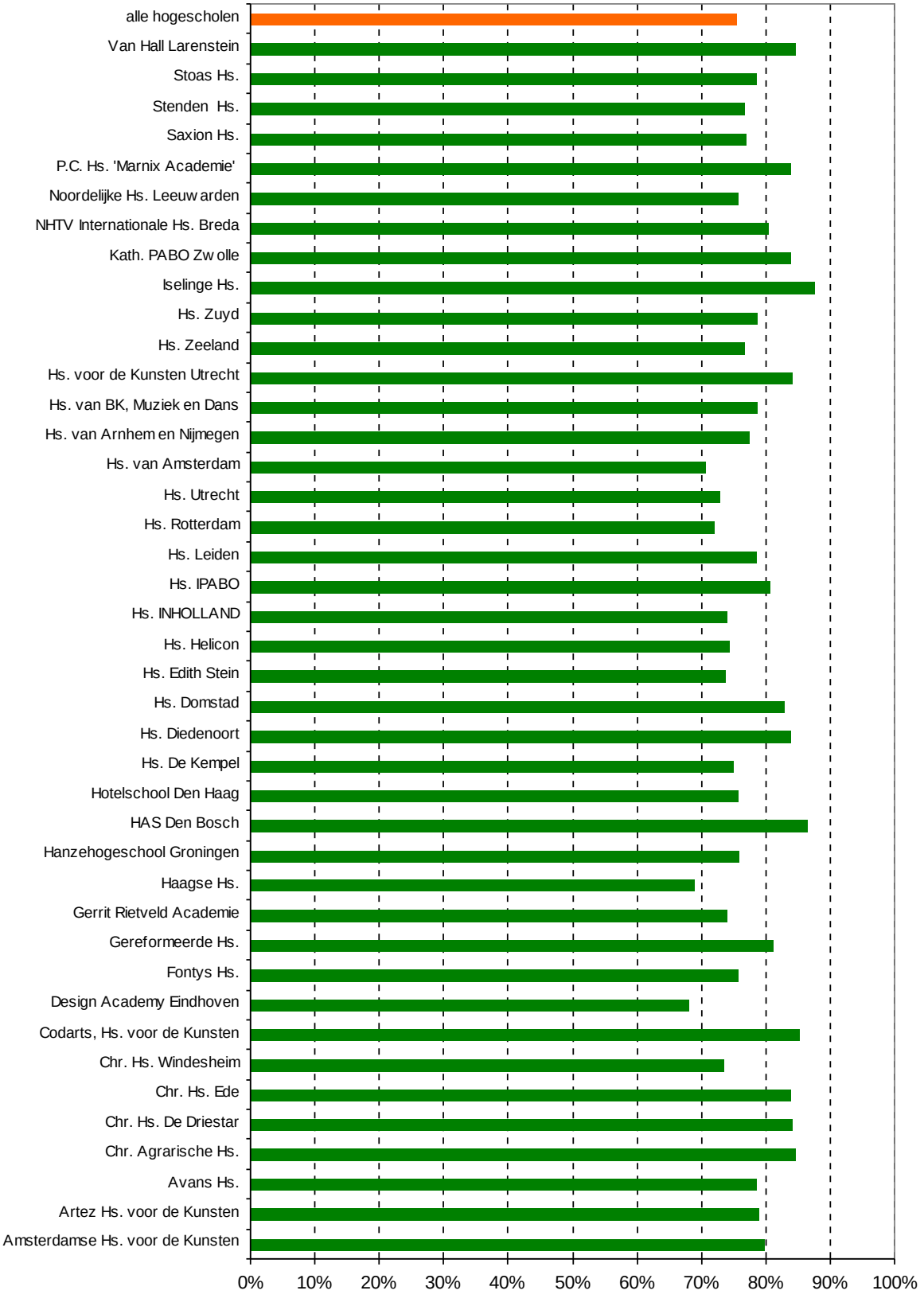
Deel B: Nulmeting per instelling 2010

1.1 Nulmeting hogescholen

Rendement

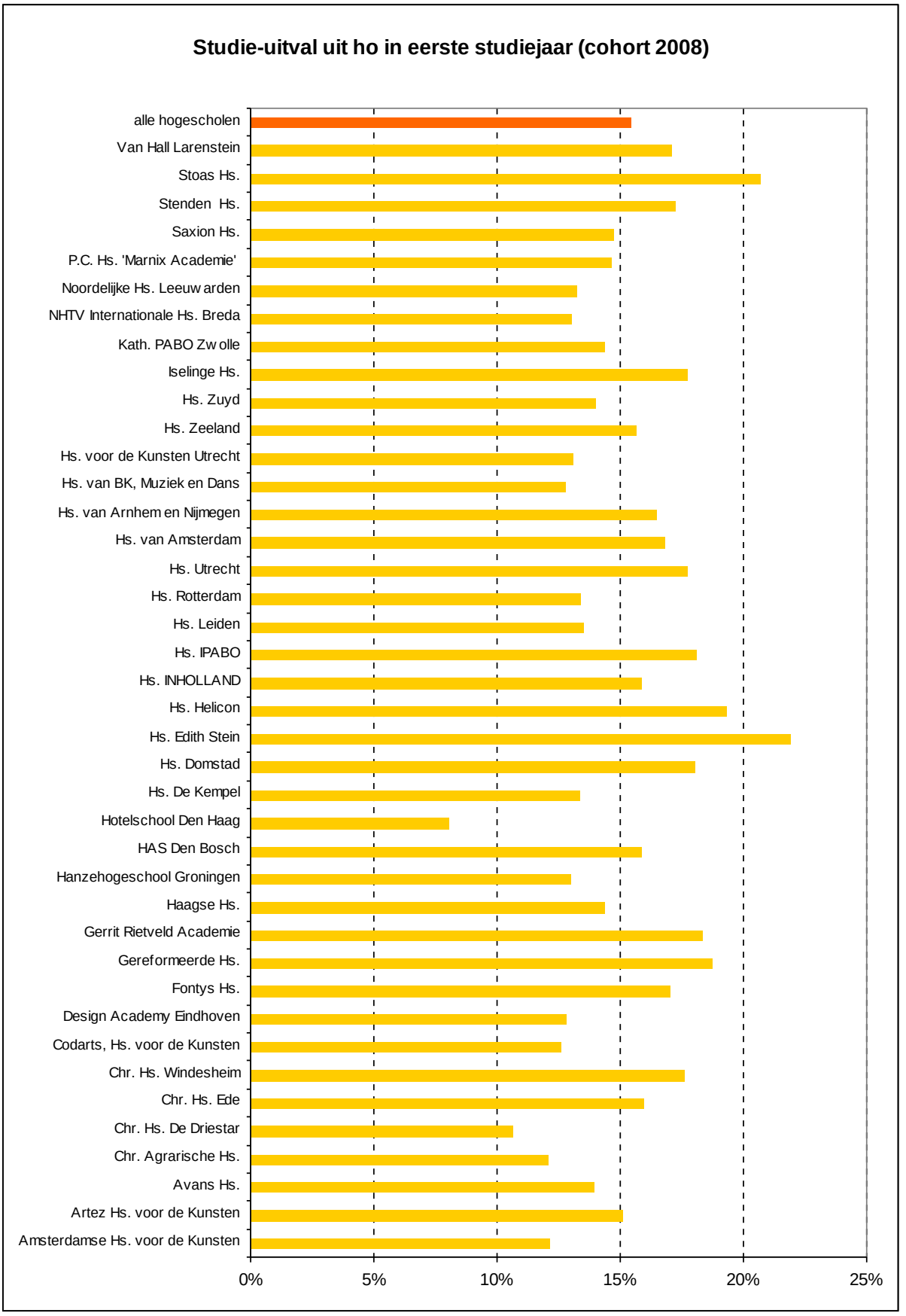
De hogescholen hebben zich gecommitteerd aan het verbeteren van het post-propedeutisch rendement. De streefwaarde is om het post-propedeutisch rendement na 6 jaar (totaal 7 jaar inschrijving) te verhogen naar 90 procent. In het onderstaande staafdiagram zijn de rendementen van herinschrijvers na 6 jaar inzichtelijk gemaakt. Het gemiddelde rendement van alle hogescholen is 75,6 procent. Uit het diagram blijkt dat er behoorlijk wat verschillen zijn tussen de instellingen. De rendementen schommelen tussen de 70 en 80 procent, waarbij de Design Academy Eindhoven met 68,0 procent het laagste rendement heeft en Iselinge Hogeschool het hoogste rendement heeft van 87,6 procent. De laatste hogeschool heeft al bijna het streefcijfer gehaald. Opvallend is dat instellingen met lage rendementen vaker in de Randstad te vinden zijn.

Rendement herinschrijvers na eerste studiejaar, na 6 jaar studie (cohort 2003)

Uitval

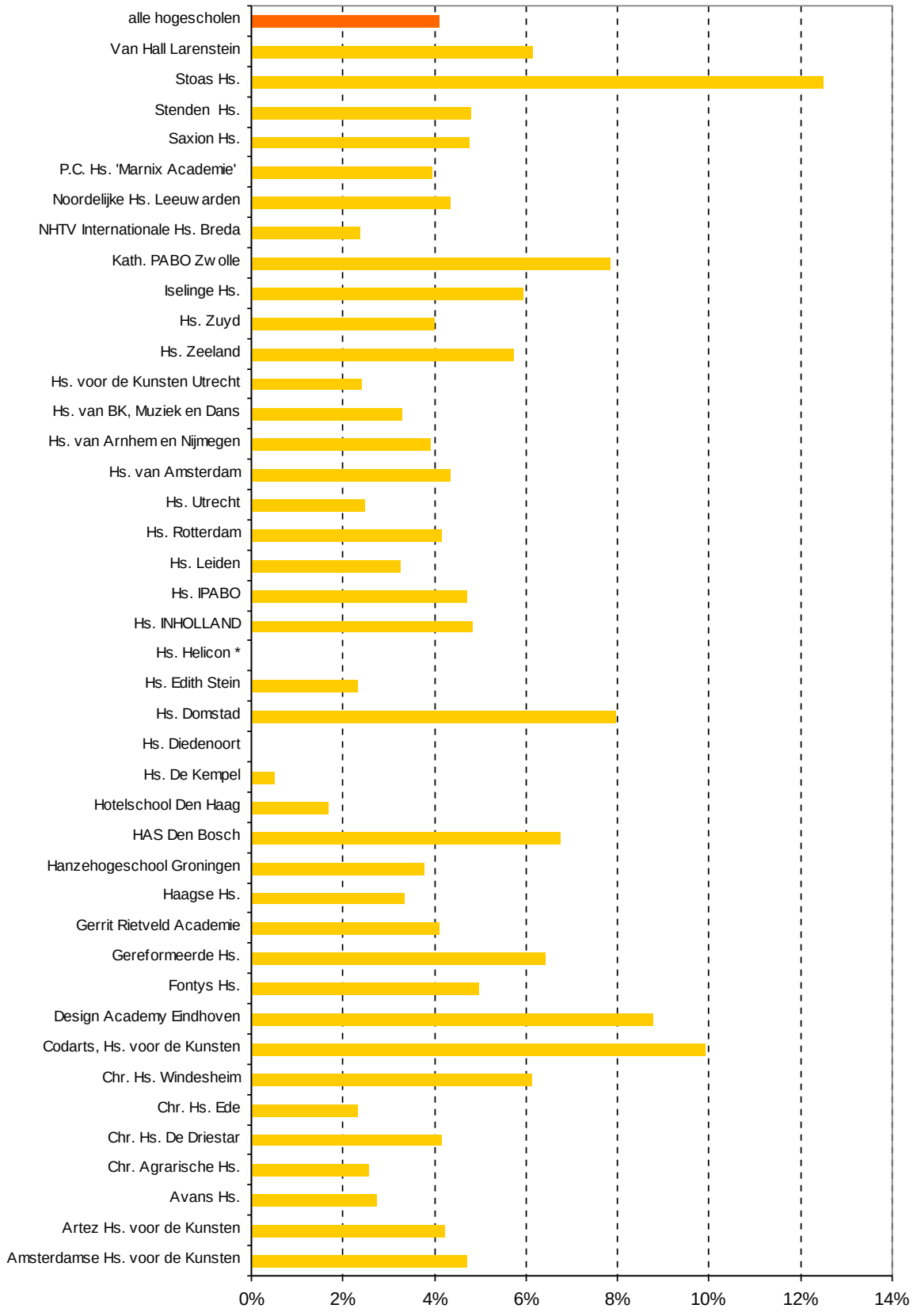
In de onderstaande staafdiagram is inzichtelijk gemaakt wat de uitvalpercentages na één jaar zijn bij de hogescholen. Het gemiddelde is 15,4 procent, maar de verschillen tussen de verschillende hogescholen zijn groot. De Hotelschool Den Haag heeft in 2009 een uitvalcijfer van 8 procent en is daarmee veruit de meest succesvolle hogeschool op deze indicator. Dit ten opzichte van hogescholen zoals Hogeschool Edith Stein en Stoas hogeschool, die uitvalcijfers van boven de 20 procent hebben.

Studie-uitval uit ho in eerste studiejaar (cohort 2008)
alle hogescholen
Van Hall Larenstein
Stoas Hs.
Stenden Hs.
Saxion Hs.
P.C. Hs. 'Marnix Academie'
Noordelijke Hs. Leeuwarden
NHTV Internationale Hs. Breda
Kath. PABO Zwolle
Iselinge Hs.
Hs. Zuyd
Hs. Zeeland
Hs. voor de Kunsten Utrecht
Hs. van BK, Muziek en Dans
Hs. van Arnhem en Nijmegen
Hs. van Amsterdam
Hs. Utrecht
Hs. Rotterdam
Hs. Leiden
Hs. IPABO
Hs. INHOLLAND
Hs. Helicon
Hs. Edith Stein
Hs. Domstad
Hs. De Kempel
Hotelschool Den Haag
HAS Den Bosch
Hanzehogeschool Groningen
Haagse Hs.
Gerrit Rietveld Academie
Gereformeerde Hs.
Fontys Hs.
Design Academy Eindhoven
Codarts, Hs. voor de Kunsten
Chr. Hs. Windesheim
Chr. Hs. Ede
Chr. Hs. De Driestar
Chr. Agrarische Hs.
Avans Hs.
Artez Hs. voor de Kunsten
Amsterdamse Hs. voor de Kunsten
0%
5%
10%
15%
20%
25%

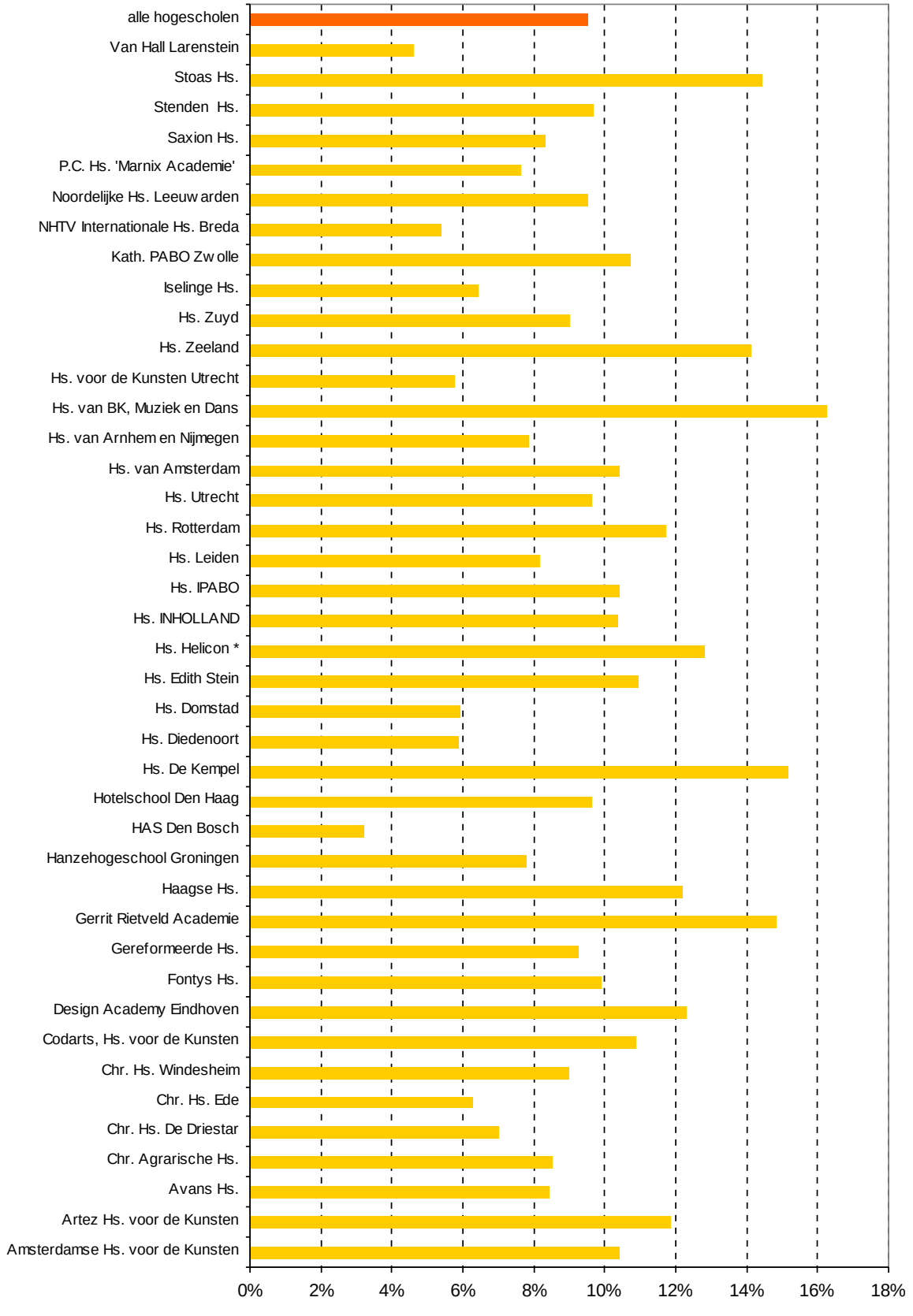
Daarnaast wordt de uitval van herinschrijvers gemonitord. In het onderstaande staafdiagram wordt de uitval van herinschrijvers binnen 1 jaar van cohort 2007 getoond. Er zijn grote verschillen te zien tussen de instellingen. De Hogeschool de Kempel en de Hotelschool Den Haag laten een kleine uitval zien, van respectievelijk 0,5 procent en 1,7 procent. Opvallend is dat Stoas Hogeschool een uitvalcijfer laat zien van 12,5 procent, daarna volgt Codarts met 9,9 procent. Het gemiddelde uitvalscijfers van alle hogescholen is 4,1 procent.

Bij het cohort van 2003 is gekeken naar de uitval van herinschrijvers binnen 5 jaar. Het gemiddelde uitvalscijfer is 9,5 procent. De volgende hogescholen laten hoge uitvalscijfers zien: Hogeschool voor Beeldende Kunst, Muziek en Dans (16,3%), Hogeschool de Kempel (15,2%), Stoas Hogeschool (14,4%) en de Hogeschool Zeeland (14,1%). Daar tegenover staan ook hogescholen die juist lage uitvalscijfers laten zien van herinschrijvers binnen 5 jaar, namelijk Hogere Agrarische School Den Bosch (3,2%), NHTV Breda (5,4%).

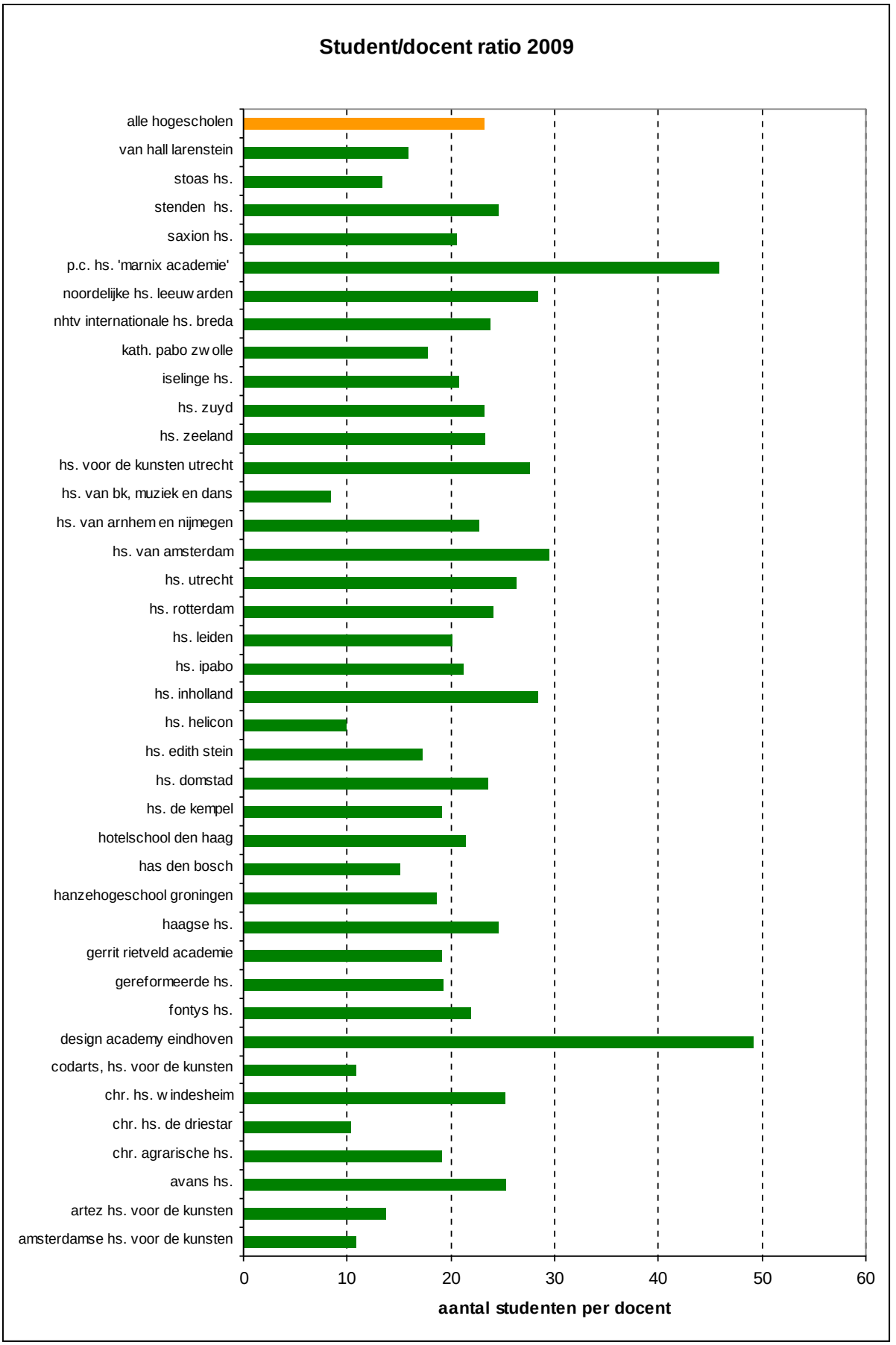
Uitval uit ho binnen 1 jaar na herinschrijving van herinschrijvers na eerste studiejaar (cohort 2007)

Uitval uit ho binnen 5 jaar na herinschrijving van herinschrijvers na eerste studiejaar (cohort 2003)

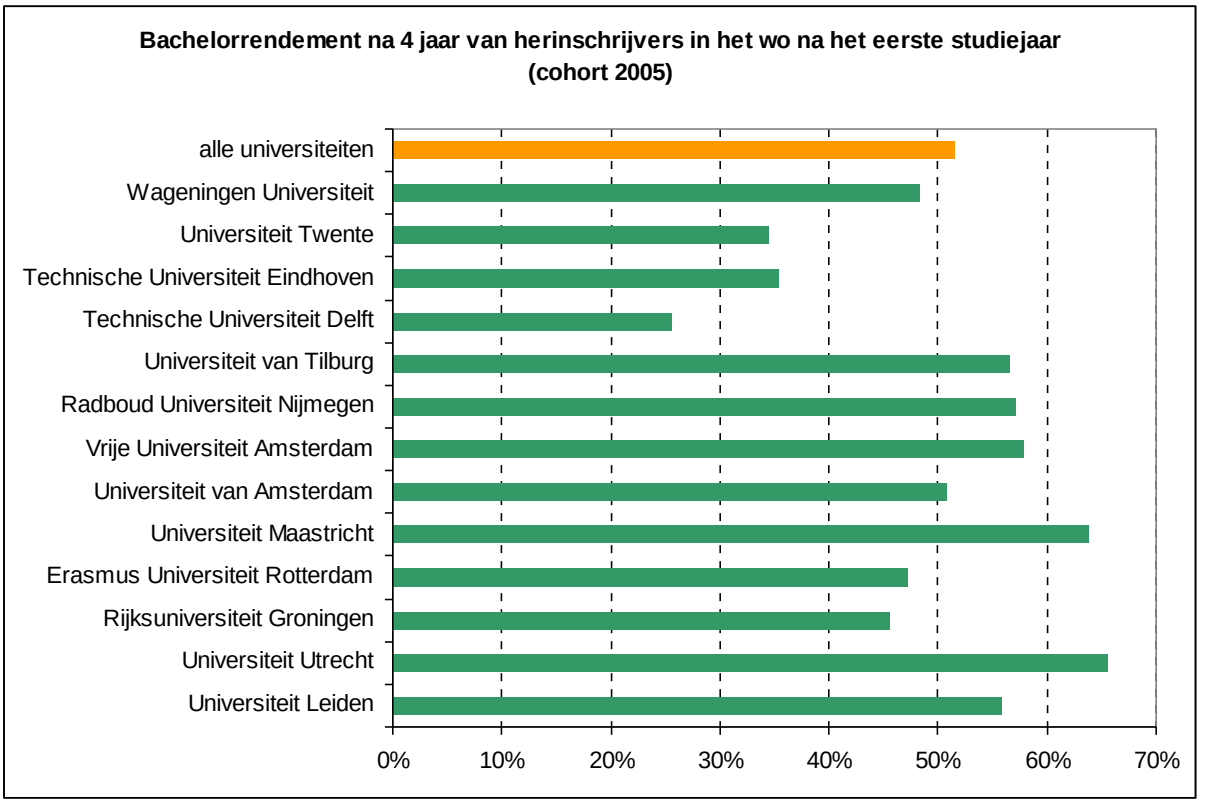
Onderstaand is een staafdiagram te zien van de student-docentratio in 2009. Er zijn grote verschillen te zien tussen instellingen. De gemiddelde ratio is 23,2, maar de Hogeschool van Beeldende Kunst, Muziek en Dans heeft een student-docentratio van 8,5 en Hogeschool Helicon 10,0. Instellingen die juist een hele hoge student-docentratio laten zien zijn de Marnix Academie met een student-docentratio van 45,9 en de Design Academy Eindhoven.

Student/docent ratio 2009
alle hogescholen
van hall larenstein
stoas hs.
stenden hs.
saxion hs.
p.c. hs. 'marnix academie'
noordelijke hs. leeuw arden
nhtv internationale hs. breda
kath. pabo zw olle
iselinge hs.
hs. zuyd
hs. zeeland
hs. voor de kunsten utrecht
hs. van bk, muziek en dans
hs. van arnhem en nijmegen
hs. van amsterdam
hs. utrecht
hs. rotterdam
hs. leiden
hs. ipabo
hs. inholland
hs. helicon
hs. edith stein
hs. domstad
hs. de kempel
hotelschool den haag
has den bosch
hanzehogeschool groningen
haagse hs.
gerrit rietveld academie
gereformeerde hs.
fontys hs.
design academy eindhoven
codarts, hs. voor de kunsten
chr. hs. w indesheim
chr. hs. de driestar
chr. agrarische hs.
avans hs.
artez hs. voor de kunsten
amsterdamse hs. voor de kunsten
0
10
20
30
40
50
60
aantal studenten per docent

1.2 Nulmeting universiteiten

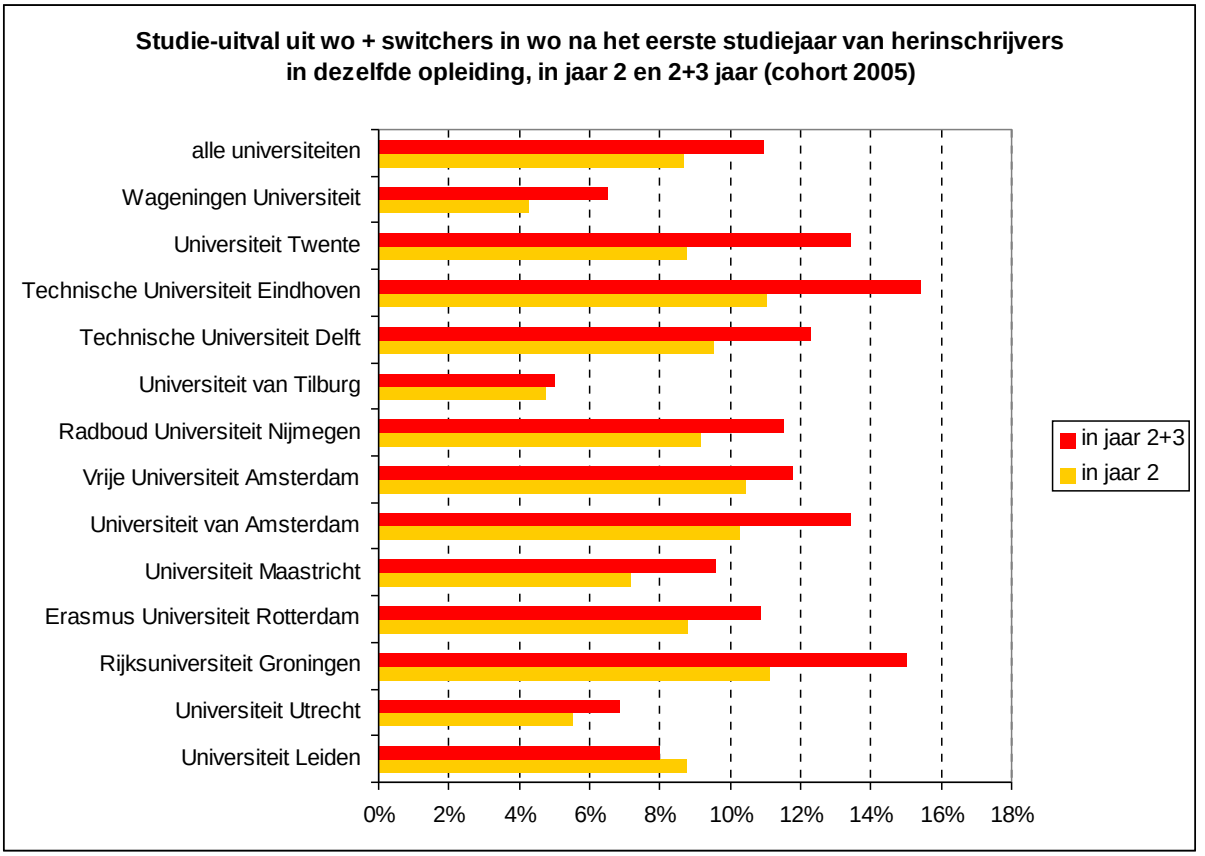
Rendement

De universiteiten willen het 4-jaars bachelorrendement laten toenemen naar meer dan 70 procent in 2014. De gegevens op instellingsniveau laten het volgende beeld zien. De technische universiteiten hebben het laagste rendementscijfers na vier jaar zien, namelijk 34,5 procent bij de Universiteit Twente, 35,3 procent bij de Technische Universiteit Eindhoven en 25,6 procent bij de Technische Universiteit Delft. Andere universiteiten met lage rendementen zijn de Universiteit van Amsterdam (50,8%), de Erasmus Universiteit Rotterdam (47,1%) en de Rijksuniversiteit Groningen (45,7%). Goed scorende universiteiten zijn de Universiteit Maastricht met een bachelorrendement van 63,7 procent en de Universiteit Utrecht met een bachelorrendement van 65,6 procent. Het gemiddelde bachelorrendement van de universiteiten na vier jaar is 51,5 procent.

Uitval

OCW heeft afspraken gemaakt met de universiteiten om de uitval in bachelor 2 en 3 te halveren. In het onderstaande staafdiagram zijn de uitvalcijfers van de verschillende instellingen te zien. Er zijn grote verschillen tussen instellingen. De volgende universiteiten laten lage uitvalcijfers zien: Wageningen Universiteit met een uitval binnen 3 jaar van 6,5 procent, Universiteit Tilburg 5,0 procent, Universiteit Utrecht 6,9 procent. De instellingen die binnen 3 jaar relatief hoge uitvalscijfers laten zijn de Technische Universiteit Twente met 15,4 procent en de Rijksuniversiteit Groningen met 15,0 procent. Het gemiddelde uitvalcijfers van alle universiteiten is na 2 jaar 8,7 procent en na 3 jaar 10,9 procent. Bij de Universiteit Leiden vallen meer studenten uit in bachelorjaar 2 dan bachelorjaar 3, omdat het hier gaat om uitvallers die later weer zijn ingestroomd. Deze studenten hebben een deel van hun opleiding buiten de Universiteit Leiden gedaan.

De status van de studenten (van cohort 2007) na één jaar inschrijving laat het onderstaande beeld zien. Tussen de 65 procent en 86 procent van de studenten blijft aan dezelfde opleiding studeren. Kleinere percentages switchen naar een andere opleiding aan dezelfde universiteit, een andere universiteit of het hbo. Tussen de 2 en 6 procent valt uit het ho-systeem.

